

vanjem povzročajo, pa naj pokrije, denimo, turistična eksploatacija spomenikov.

V zvezi s tem se po drugi strani samo po sebi zastavlja vprašanje ustreznosti ali neustreznosti dandanašnjih kupoprodajnih vzorcev v naši komercialni dejavnosti. Odgovor na to vprašanje nam dovolj eksplicitno dajejo tako izjave potrošnika kakor tudi dejstvo, da je povpraševanje po dobrem blagu zelo veliko, zato le-to tudi takoj poide. Iz tega sledi, da vsiljevanje takih kupoprodajnih shem, s kakršnimi dandanes na našem tržišču nastopa komercialist in ki jih je potrošnja že zdavnaj presegla, dejansko predstavlja veliko in več kot nedopustno retardacijo komercialistične prakse za našim ekonomskim in družbenokulturnim razvojem.

N. G.

MEDVEDJA USLUGA. V novoletni številki TT nas je vzradostil Uroš Istenič z »informacijo« o moderni glasbi. Tako je ta tolikanj nerazumljena in osovražena zvrst glasbe našla pot do src najširših bralcev tega tednika. Odslej bodo tudi najbolj zagrizeni ljubitelji lepega in harmoničnega razumeli, zakaj takšne »disharmonije«, »superstrukture« in »oropanost vsakršnega čustvovanja« v glasbi 20. stoletja. — Na kratko: takšen »revolverski članek« bodisi zaradi namena pisca ali pa zaradi njegove nepoučenosti nujno naredi vtis pamfleta, ne pa dobrodošle informacije.

Pisec skuša predstaviti vsa avantgardna iskanja glasbenikov zgolj kot trenutne, enkratne zablode. O tovrstnih norih poizkusih dandanes seveda ni več nobenega sledu. Zdaj spet lahko uživamo lepo in čisto — »harmonično« glasbo. Pisec je tudi pomešal avtorje, ki so ustvarjali časovno popolnoma ločeno. Glasbeni pojmi, ki jih uporablja, so nabrekli ali pa napačno rabljeni itd. Za zgled nekaj najbolj kričečih primerov:

Ekspresionizem je pustil popolno svobodo umetnikovi fantaziji in se sploh ni več oziral na logično zvezo v odnosu med umetnikovo vizijo in realnim svetom (pri nas je tipičen primer Kogojeva opera »Črne maske«). Ekspresionistična glasba je bila eksaktna kot matematična formula, oropana vsakršnega čustvovanja in občutja. Že nepoznavalcu bo takoj jasno, da je člankar napisal velik nesmisel. Očitno pa meša serialno glasbeno tehniko z ekspresionizmom.

V nadaljevanju *hoče podati le nekaj ekstremnih hotenj... (skladatelji) so se osvobodili od tako imenovane tiranije toničnosti in so pričeli pisati atonalno.* Če bi avtor le malo poznal sodobno glasbo, bi vedel, da danes »atonalno« piše večina skladateljev. Že pri Debussyju se je pričel proces, ki je pripeljal do popolnoma novih teorij (ki so nastale na podlagi ustvarjenih umetnin!), kjer ni seveda nikakršnega govora o umestnosti zanikanja toničnosti ali uporabe atonalnosti. Vsaka doba, vsak slog ima svoja pravila (seveda *post festum!* — to pa je tista nerodnost, da nestrokovnjaki tega kajpak ne razumejo). Zato se nasilnemu natezanju sto let starih teorij na sodobne umetnine lahko samo pomilovalno smehljamo.

Nicolas Slonimsky (in ne Slominsky!) je res v svoji skladbici za otroke (*Moj šaljivi balonček*) uporabil v finalu efekt, pri katerem pokajo balončki. A če bi člankar poznal to skladbo, bi je pač ne uvrstil med moderno glasbo, ker sodi prej v prejšnje stoletje (ne zaradi pokanja balončkov, ampak zaradi anahronističnega glasbenega jezika). Skladba je bila v Ljubljani že izvajana!

Verjetno skrajni korak te vrste so tako imenovani »tonski grozdi« (tone clusters) Henryja Cowella. Takšen način uporabe tonov v akordnih tvorbah sta uvedla že Debussy in zgodnji Bartók in ne predstavlja danes nič zstrašujočega. Zaradi svoje barvitosti in odmika od funkcionalnosti je takšna obravnava tonske vertikale dobrodošla predvsem impresionistom. Vsekakor ni to nikakršen skrajni korak. Člankar misli verjetno, da je razširjanje teh grozdov (pri igranju z dlanjo ali s celo roko po klaviaturi) doseglo skrajno mejo: danes avantgardisti prištevajo takšne prijeme med vsakdanje pripomočke!

Ko se avtor v zadnjem odstavku poslavlja od vseh teh grozot, nas potolaži, češ saj je to že vse minilo. Sedaj imamo zopet lep red in mir. V skladu s tem primerja Weberna, Schönberga in druge z Elgarjem in Glazunovom, ki sta sicer živela skoraj sočasno, vendarle sodita v povsem drug svet. O anahronizmu romantike Elgarja in Glazunova dovolj zgovorno pričajo vse redkejšje izvedbe njunih del. A ne glede na to: Elgar in Glazunov slej ko prej nista rešitelja glasbe našega časa niti njena tipična predstavnika ali pa celo kažipot za bodočnost.

In še nekaj: verjetno je avtor, ko je pisal o Bertoku, mislil na Bartóka: Bertok je namreč naš znani šahovski mojster.

Ivo Petrić

SLOVENSKI JEZIK IN SLOVENSKA INDUSTRIJA. V ljubljanskem *Delu* se je pred nedavnim eden izmed bravcev pritožil, zakaj so hladilnikom *Hemo*, ki jih izdeluje podjetje Elektroindustrija in splošna montaža v Mariboru, priložena navodila za uporabo v srbohrvaščini, ne pa v slovenščini. S tem ni opozoril na kak osamljen primer, temveč na ravnanje, ki je močno udomačeno v slovenski industriji, saj ga skoraj ni artikla, od hladilnikov raznih znamk pa vse do badmintona, ki bi bil za slovenskega kupca opremljen z navodili v slovenščini. Ta praksa, da namreč slovenska tovarna občuje s slovenskim kupcem v srbohrvaščini, se zdi seveda normalno mislečemu človeku nekam čudna in nerazumljiva. Če ravna tako slovenske tovarne, kako naj potem zahtevamo od drugih jugoslovanskih tovarn, naj tiste svoje proizvode, ki so namenjeni širšemu krogu odjemavcev v Sloveniji, opremljajo s prospekti v slovenščini? Saj bi bilo menda naravno in v najožjem skladu z značajem produkta, da bi npr. Galenika v Beogradu ali Bosnalijek v Sarajevu svojim zdravilom, ki jih v velikih količinah pošiljata v Slovenijo, prilagala navodila za uporabo v slovenščini? Ali pa, da bi se spomnilo vodstvo tovarne Crvena zastava, ki proda vsako leto v Slovenijo na tisoče svojih avtomobilov po monopolni ceni, ki je približno enkrat višja od cene enakih vozil na svetovnem trgu, in bi svoje izdelke oskrbelo s tehnično dokumentacijo in z navodili za vzdrževanje v slovenskem jeziku? Ali bi bilo to nemara v nasprotju z dobrimi poslovnimi navadami, ki veljajo po vsem svetu? In ali ne bi tovarna s tem dosegla, da bi bila njena vozila bolj vodena in bolj vzdrževana in da bi bila zato njihova življenjska doba daljša? Ali pa je nemara v interesu tovarne, da je ravno narobe?

Na vsa ta vprašanja in pomisleke, ki jih je deloma naravnost, deloma posredno sprožil nezadovoljni potrošnik s svojo pritožbo v *Delu*, je odgovoril diplomirani elektroinženir in namestnik generalnega direktorja prizadete mariborske tovarne takole (gl. *Delo*, 19. XII. 1965; kar je podčrtano, podčrtal D. Š.):